

editions published by the Ministry of Agriculture of the Ukrainian SSR were developed, namely: "Plant Protection" (Research Institute of Plant Protection of the USSR), "Agriculture" (Research Institute of Agriculture of the USSR), "Feed and Feeding of Farm Animals" (Ukrainian Agricultural Academy). The author identified the priority areas of contemporary research, outlined the range of researchers, analyzed the most significant achievements of the agricultural sector of Soviet Ukraine. In addition, the researcher focused on the bibliographic parameters of these publications, such as: the presence of its own specialized publishing house "Harvest", the frequency of collections, the size of circulation, the price of copies and more. In formulating conclusions, the author drew attention to the thematic diversity and depth of scientific analysis of the problems.

Keywords: collection of scientific works; Ministry of Agriculture of the Ukrainian SSR; Research Institute of Plant Protection; Research Institute of Agriculture; Ukrainian Agricultural Academy

References

1. Peresyppkin V. F. [vidp. red.]. (1970—1972). *Ukrayins'ka sil's'kohospodars'ka entsyklopediya u 3-kh t.* Kyiv: Vydavnytstvo URE.
2. Pinchuk A. O. (2019). *Derzhavne rehulyuvannya staloho rozvytku sil's'koho hospodarstva v umovakh transformatsiyi natsional'noyi ekonomiky: teoriya, metodolohiya ta praktyka : monohrafiya.* Chernihiv: CHNTU.
3. Hryhoryeva Kh. A. (2019). *Derzhavna pidtrymka sil's'koho hospodarstva Ukrayiny: problemy pravovoho zabezpechennya : monohrafiya.* Kherson: Hel'vetyka.
4. Khalatur S. M. (2017). *Stratehiya ekonomichnoho rozvytku sil's'koho hospodarstva Ukrayiny: teoriya, metodolohiya, praktyka : monohrafiya.* Zaporizhzhya: [b. v.].
5. Popov F. A. [vidp. red.]. (1964). *Zemlerobstvo. Vyp. 1 Lukivnytstvo.* Kyiv: Urozhay.
6. Vasyl'yev V. P. [vidp. red.]. (1964). *Zakhyst roslyn. Vyp. 1 Borot'ba z shkidnykamy i khvorobamy sil's'kohospodars'kykh kul'tur.* Kyiv: Urozhay.
7. Pshenychnyy P. D. [otv. red.]. (1965). *Korma y kormlenye sel's'kokhozyaystvennykh zhyvotnykh. Vyp. 1.* Kiev: Urozhay.
8. Pshenychnyy P. D. [otv. red.]. (1964). *Korma y kormlenye sel's'kokhozyaystvennykh zhyvotnykh. Vyp. 2.* Kiev: Urozhay.

Надійшла до редакції 30 березня 2022 року

ІСТОРИЧНІ РОЗВІДКИ

УДК 94-051(438)Ашк+012Ашк(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2022.6(311).36-41

Тетяна Якубова,

кандидат історичних наук, науковий співробітник НБУВ,
e-mail: tanya.yakubova@ukr.net

Ярослав Матвійшин,

кандидат фізико-математичних наук (історія науки і техніки),
професор Міжнародної академії Сан-Маріно,
e-mail: matviyishyn_jaroslav@ukr.net

Професор Львівського університету Шимон Ашкеназі та його книги*

Книга містить п'ять хронологічних розділів, коментарі та іменний покажчик. У розділі ("книзи") першому "Lata Młodzieńcze. 1763—1789" наведено відомості про дитинство Ю. Понятовського, стосунки в його родині, виховання й королівську опіку. Розділ другий "Rozprawa z Rosyą. 1789—1795" присвячено польській службі князя, повстанню під проводом Т. Костюшка. Розділ третій "Przymusowe Wywczasu. 1794—1806" містить відомості про перебування Ю. Понятовського у Відні, Варшаві та Берліні. У розділі четвертому "Minister Wojny Księstwa Warszawskiego. 1806—1810" подано деталі щодо перебування французів у Варшаві, прибуття

Наполеона, нових прусько-російських позицій, популярності князя Ю. Понятовського. У розділі п'ятому "Od Moskwy do Lipska. 1810—1813" наведено відомості щодо посилення польської армії, початку війни 1812—1813 рр., відносин Наполеона з Ю. Понятовським і смерті останнього. У підрозділі "Podróż do Kaniowa" автор пригадує, що в лютому 1787 р. Ю. Понятовського викликали з Відня до Варшави, аби він супроводжував польського короля в його "канівській подорожі" для зустрічі з Катериною II. Коли ж у Каневі довелося довго чекати на прибуття імператриці, то Ю. Понятовського відправили до Києва.

* Закінчення. Початок див.: Вісник Книжкової палати. 2022. № 5. С. 41—46.

Книга Ш. Ашкеназі "Ministryum Wielhorskiego 1815—1816. Dodatek 1812—1813—1814" (шифр: Із пол В 2790) середнього формату [19]. Обкладинка з коричневого картону, містить друковану назву. Корінець обтягнуто коричневою тканиною. Форзац білий, містить два маргінальні записи, виконані бібліотекарем щодо отримання та повернення видання читачами.

У книзі йдеться про діяльність воєнного міністра Королівства Польського графа Ю. Вієльгорського, кавалера орденів Білого Орла, *Virtuti Militari* та Почесного легіону. Наведено відомості про його родину, а також рапорти до Ради міністрів, кореспонденція, зосібна з Олександром I (15.04.1814) та Ю. Понятовським, історичні документи 1812—1814 рр. (у додатках), донесення російському імператорові "Réflexions sur le Royaume de Pologne en 1815".

Книга Ш. Ашкеназі "Z działalności ministra Lubbeckiego" (шифр: Із пол. В 2216) середнього формату [20]. Обкладинка з коричневого картону, на якій надруковано назву. На внутрішній обкладинці та на першій сторінці — маргінальні власницькі написи, відповідно: "№ 2 Jan Wiktorya Lipkowscy", "Jan; Wiktorya Lipkowscy". Форзац білий, містить кілька маргінальних записів бібліотекаря про отримання та повернення видання читачами.

У книзі висвітлено діяльність міністра фінансів (1826—1827) Королівства Польського Ф. К. Друцького-Любецького, який для збільшення доходів скарбниці заснував особливі комісії, що стягували недоїмки. Він увів у Королівстві Польському урядову монополію на продаж горілки, самостійно збільшував податки й змінював систему оподаткування [26, с. 387]. Наведено тексти його листів до Миколи I та С. Грабовського.

Перший том "Łukasiński" Ашкеназі (шифр: Із пол. В 1727/1) — це книга середнього формату [22]. Обкладинка картонна, обтягнута червоною тканиною. На корінці золотистими літерами надруковано "Askenazy Łukasiński". Форзац білий, має напис олівцем "1815". На титульному аркуші вміщено емблему фірми "E. Wende i S-ka".

Автор висвітлив життєвий шлях польського офіцера, політичного в'язня В. Лукасінського, засновника польського Патріотичного товариства "Національне масонство"¹ (1820) [23]. Працю написано в період розчарування, викликаного поразкою ліберальних сил у Росії та посиленням антипольської політики, що, однак, не завадило

авторові подати "повноцінний вираз образу польського суспільства в післяконгресову добу" (після 1815) [2, с. 241]. У цьому контексті слід згадати ще книгу Ш. Ашкеназі "Rosja—Polska 1815—1830" (Львів, 1907).

У 10 томі² журналу "Kwartalnik Historyczny" (1896) надруковано статтю історика "Листи Роксолани" [24]. Невільниця, куплена до султанського гарему, стала всемогутньою дружиною Сулеймана I Величного (1494—1566). За словами Ш. Ашкеназі, Роксолана (1505—1558) була "дивною постаттю". Дослідники часто порушували питання, чи справді вона була русинкою, адже, як зазначав автор, певний час її називали волошкою, а французи — французенкою. Зі статті довідуємося, що Венеціанські реляції, наприклад, Б. Навагеро та Брагадіно, наполягають на її русинському походженні. Поляк С. Твардовський³ у реляції з посольства князя К. Збарзького, порівнює її з Клеопатрою та зауважує, що вона — донька священника з Рогатина. Оскільки в той період відносини РП із Портою, попри войовничий характер султана, стали "надзвичайно приятельськими", то Ш. Ашкеназі запитував: "Чи можливо в цьому шукати заслуги Роксолани?". Ю. Німцевич вважає, що прихильність українки до своєї давньої батьківщини позитивно вплинула на приязнь Сулеймана I до Речі Посполитої.

Два листи Роксолани до Сигізмунда II Августа (1550) свідчать на користь русинського походження Роксолани, яку автор називав також "попівною рогатинською". У статті наведено тлумачення цих листів французькою мовою, котре в жовтні 1789 р. здійснив у Варшаві перекладач східних мов А. Крути. У першому з них Роксолана вітала польського короля зі сходженням на престол і, дотримуючись етикету, запевняла, що ця приємна новина принесла їй чимало втіхи та задоволення. Лист доправив слуга Хасан-ага, який, що важливо, мав доручення передати монарху усно відомості з Туреччини. У другому посланні дружина Сулеймана подякувала за отриманого листа від короля й запевнила його в дружніх відносинах. Як доказ вона надіслала подарунок: чоловічий одяг, шість хусток і рушник. Отже, листи Роксолани переконливо

¹ Автор одночасно аналізує ставлення Олександра I до Польського королівства, діяльність польських масонів (розділ "Wolnomularstwo Narodowe") та дії тайної поліції. В. Лукасінського було заарештовано 1822 р., він відбував покарання у фортецях, спочатку в Замосці, згодом у Шліссельбурзі, де й помер 1868 р.

² У ньому Ш. Ашкеназі також опублікував каталог полонік у Королівському архіві в Стокгольмі (із сигнатурами й стислою характеристикою документів) [21].

³ У 1639 р. С. Твардовський зібрав цікаві матеріали про Роксолану, на основі яких 1838 р. про неї було опубліковано невелику працю у другому томі львівського альманаху "Słowianin". Якубова Т., Матвійшин Я. Військова діяльність українського козацтва на сторінках праць Ю. Шуйського: матеріали щодо атрибуції книжкових знаків. Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. Зб. наук. статей. Вип. 30. Київ, 2021. С. 359—375.

свідчать про її вплив на відносини між РП та Портою у середині XVI ст. На сторінках польського журналу досліджено овальну печатку синього кольору "Бібліотека Вол. Обл. Музея № 4023" і наклейку "Biblioteka Wołyńskiego T-wa Przyjaciół Nauk".

Розгляньмо кілька книг Ш. Ашкеназі, що нині зберігаються у фондах БЛНУ. На форзаці першого тому другого видання "Dwa stulecia XVIII i XIX badania i przyczynki" (шифр: 183665.ІІ.) [13] розміщено екслібрис (герб Чарторийських "Погоня") князя В. Чарторийського⁴ — "Bibliothèque du prince W. S. Czartoryski", а також білу чотирикутну наліпку "Biblioteka Uniwersytecka we Lwowie № 183665.ІІ Dar X. Adama Czartoryskiego⁵ 1923 r.". Таку саму провенієнцію на форзаці книги знаходимо й у другому томі книги "Dwa stulecia XVIII i XIX badania i przyczynki" (шифр: 183665.ІІ) [14]. Передана за заповітом приватна книгозбірня князів Чарторийських із містечка Онфлер (Nonfleur; Північна Франція) стала одним із найвагоміших придбань бібліотеки ЛУ в 1920-х рр.

Книга Ш. Ашкеназі "Gdańsk a Polska" (шифр: 216556.І), яка зберігається у БЛНУ [27], походить із домініканської⁶ колекції, про що свідчить печатка червоним чорнилом на титульному аркуші: "Wypożyczalnia katolicka" pod zarządem III. Zakł. św. Dom. we Lwowie" (поряд з емблемою видавництва Гебетнера і Вольфа).

Книга Ш. Ашкеназі "Książę Józef Poniatowski 1763—1813. Z 22. rycinami i heliografurą według

⁴ Князь Вітольд Казимир Чарторийський (1876—1911) — польський колекціонер, бібліофіл, лінгвіст, мандрівник, другий син князя Владислава Чарторийського (1828—1894) і французької принцеси Маргарити Аделаїди Орлеанської (1846—1893). На початку XX ст. придбав замок Cote de Grace неподалік від м. Онфлер, де розмістив особисту бібліотеку. Над інвентаризацією та укладанням каталогу працював В. Арлінг — відомий архівіст і художник. Після смерті князя бібліотекою опікувався його старший брат, князь А. Людвік. Виконуючи волю молодшого брата, 1922—1923 рр. він передав до БЛНУ різноманітну за тематикою "бібліотеку з Онфлера" (25 130 назв 147 мовами та діалектами). Книги мають естетичні палітурки, суперекслібриси чи клеєні екслібриси.

⁵ Князь Адам Людвіг Чарторийський (1872—1937) — опікун мистецтв, президент Польської бібліотеки в Парижі, голова Літературно-мистецького товариства польської еміграції у Франції [26].

⁶ На картці міжвоєнного каталогу БЛНУ подано як рік видання двох примірників [27] — 1918 (за передмовою, датованою груднем 1918 р.) і внизу дописано українською мовою: "Другий примірник з Бібліотеки Домініканів" (монастир у Львові)" та додано польською: "K./тобто, kupiono/19.80". Рік видання 1919 автори визначили на основі Bibliografja egzemplarzy obowiązkowych druków za czas od dnia 1 lipca do dnia 31 grudnia 1919 roku. Biuletyn bibliograficzny. Rok I. № 1. Warszawska Drukarnia Wydawnicza, 1920 (kwiecień). IV, 80 s. S. 1, nr 11. 1919-й вважають роком першого видання, 1923-й — другого. Повновлене видання вийшло в Торуні 1997 р. БЛНУ отримала французький переклад з написом "Dar Biura Prac Kongresowych w Warszawie (1919)" (Dantzig et la Pologne. Paris: Impr/imérie/Levé, [1919]. 209 p.; шифр: 107950.І). У перекладі В. Роуза (William J. Rose) книга вийшла англійською (Dantzig & Poland. Danzig-London: George Allen, 1921). Інший примірник [27] із БЛНУ має овальну печатку "Bibliotheca Univ. Leopoliensis". Надалі опускаємо описи типових штампів, печаток і наклейок.

portretu Grassiego" (шифр: 96720.ІІ) [16] на звороті титульного аркуша має напис "Dar Prof. M. Raciborskiego 1912 r.". Ще один примірник у БЛНУ цієї книги того самого року видання (шифр: 183668.ІІ) походить із дару А. Чарторийського: "Dar X. Adama Czartoryskiego 1923 r." (наліпка на форзаці). Її варшавське скорочене видання 1906 р. (шифр: 86046.ІІ) подарувало БЛНУ польське Львівське історичне товариство: "Dar tow/arzystwa/historycznego", а ювілейне варшавське видання 1913 р. (шифр: 107152.ІІ) містить підпис власника "A. Szathowski".

Ш. Ашкеназі також дарував власні праці БЛНУ, що підтверджує штамп "Dar autora 1913 r." на брошурі *Książę Józef Poniatowski † 19 Października 1813. Przemówienie w setną rocznicę zgonu na obchodzie w Starym Teatrze w Krakowie wygłosił Szymon Askenazy. — Kraków—Warszawa : Nakł/ad / Księg/arni / E. Wonde i Spół/ka. Druk/arnia / Narod/owa/. Kraków. — 1913. — 38 s. (шифр: 107152.ІІ). Каталогна картка іншої його брошури без титулу, місця та року видання [*Russia—Poland / 1815—1830*]. — [Cambridge] : b. r. — 30 s. (шифр: 86886.ІІ) містить сліди атрибуції тогочасним бібліографом, який зазначив, що це "Dar autora", а також "Korektowe arkusze z dzieła Cambridge modern History".*

Паризьке видання⁷ брошури *Le prince Joseph Poniatowski / Maréchal de France (1763—1813) / Szymon Askenazy. — Paris : Agence Polonaise de presse. Imprimerie Levé, 1915. — 30 s. (шифр: 215894.ІІ.)* походить із Варшави: "Z wymiany dubl/ów / z B/ibliote/ką Narodową (10.7/1939)".

У БЛНУ зберігаються три томи праці⁸ Ш. Ашкеназі *Наполеон і Польща: Napoleon a Polska. T. 1, Upadek Polski a Francya. — Warszawa—Kraków : Towarzystwo Wydawnicze, 1918 (Warszawa : Drukarnia Naukowa), 1918. — 327, [1] s. (шифр: 116930.ІІ/1); Napoleon a Polska. T. 2. Bonaparte a Legiony. — Warszawa—Kraków : Towarzystwo wydawnicze. Drukarnia Naukowa), 1918. — 345, [1] s.*

⁷ За життя автора монографія "Князь Юзеф Понятовський" вийшла в чотирьох польських, німецькому (1912) і французькому (1921) виданнях та "досі вважається найбільшим досягненням Ашкеназі", в якій автор довів, що історію після поділу Польщі треба вивчати, поважаючи "суворі вимоги науки" й долучаючи до неї "нові важливі факти". Завдяки своєму "...баченню епохи Наполеона, він допоміг переорієнтувати погляди на той період" [2, с. 240; 26, с. 113—120].

⁸ Ш. Ашкеназі розпочав працювати над своєю наймасштабнішою працею у Львові ще 1913 р., і її фрагменти було надруковано у "BW". Для нього польське питання стало загальноєвропейським, а діяльність Наполеона щодо Польщі "зберегла безсумнівну наукову цінність". Події в книзі обриваються на 1805 р. Ця праця, написана з глибоким захопленням Наполеоном, є однією з найяскравіших ланок польської легенди про французького імператора [2, с. 240; 26]. Нове трактування наполеоніки Ш. Ашкеназі пішло на користь С. Жеромському. Zabierowski S. Udział Askenazego i jego szkoły w genezie "Popiołów". Pamiętnik Literacki. 1965. R. 56. Z. 1. S. 216, 232 [17, с. 80].

(шифр: 116930.II/2); *Napoleon a Polska. T. 3, Bonaparte a Legiony. — Warszawa—Kraków : Towarzystwo wydawnicze w Warszawie, 1919. — 446, /2/ s.* (шифр: 116930.II/3). На титульному аркуші третього тому твору наявна овальна фіолетова печатка "KSIĘGARNIA POLSKA i Spółka w Zamościu". На картці в міжвоєнному абетковому рукописному каталозі⁹ БЛУ внизу зліва є запис, спільний для всіх томів твору, наприклад, "K / Altenberg T. I i II 61.60 K/2. Egzemplarz pod sygn. 116930.II. T. 3. z daru prywatnego 1924".

Книгу Ш. Ашкеназі *Łukasiński. — Warszawa—Lwów : E. Winde, H. Altenberg, 1908. — T. I, 416 s.; T. II, 420, [1] s.* (шифр: 86485.II) описано й за картою міжвоєнного каталогу БЛНУ, на якій внизу зліва чорним чорнилом зазначено, як і на низці деяких інших книг¹⁰, прізвище книгопродавця (інколи з ціною книги): "Gubrynowicz 15 K. 60", "Cf. Skład główny w księgarni Gubrynowicza i Schmidta". Таку помітку вміщено й на каталожній картці другого варшавського видання цієї книги від 1929 р.

Книгознавчі відомості про анонімний відбиток статті Ш. Ашкеназі *Bezrobocie szkolne z "Biblioteki Warszawskiej"*. — [Warszawa, 1905]. — 13 s. (шифр: 205282.II) можна також здобути з каталожної картки, де зазначено її віленське походження: "Z wymiany dubletów z Bibl. Wróblewskich w Wilnie. 20.II.1937. Odbitka / z Bibl. Warsz./awskiej / 1905. T. 3". Там само вміщено напис (польською мовою): "Для Библиотеки Львівського університету": "Szkolnictwo: historia Polska. 1905".

У БЛНУ зберігається два примірники книги Ш. Ашкеназі *Sto lat zarządu w Królestwie polskiem. 1800—1900. Wydanie 2. przejrzone. — Lwów : H. Altenberg, 1903. — 97 s.* У картковому каталозі зроблено записи щодо другого примірника (шифр: 216310.I): "Egz. obowiązkowy" (обов'язковий примірник) та українською: "2-ий примірник / з дару Й. Кіерської (1940)". Деякі книги вченого дарувала до БЛУ редакція польського наукового журналу "Kwartalnik Historyczny", про що свідчать, наприклад, провенієнції на книзі *Szymon Askenazy. Historyk, dydaktyk, optymistą mimo przeciwnieństw. Wzasy historyczne. Wydanie drugie. — Warszawa : Nakład Gebethnera i Wolffa; Kraków : G. Gebethner i Spółka. (б. р.; [1902]: Дозволено Цензурою /*

⁹ Тепер із рукописного варіанта відскановано електронний, але абетковий порядок у ньому часто порушено, а тексти на звороті багатьох карток не відтворено.

¹⁰ Інший примірник БЛУ (шифр: 147740.II): доповнене друге видання *Askenazy S. Łukasiński. Warszawa : Nakład drukarni Wł. Łazarzkiego, 1929 (T. I, 438, [2] s., 5 tabl.; T. II, 496, [3] s., 13 tabl.)* — автори додатково описали за картою того самого міжвоєнного каталогу, в якій внизу чорнилом нанесено рукописне скорочення "EO" (*Egzemplarz Obowiązkowy*), тобто ця книга була у списку обов'язкових для БЛУ.

Warszawa, 10 Декабря 1902 года). — 414 s. (шифр: 85315.II). На другому аркуші з назвою твору є напис чорним чорнилом: "Dar Redakcyi Kwartalnika historycznego". Поруч міститься аналогічний маргінальний напис іншим почерком: "Szan/owanie / Red. Kwartalnika histor/ycznego / Lwów".

До поповнення фондів БЛУ спричинилося і львівське Єврейське товариство: наприклад, на титульній сторінці книги *Przymierze polsko-pruskie. Wydanie trzecie. Przejrzone i dopelnione. — Warszawa : E. Wende i Spółka; we Lwowie : Wydawnictwo polskie, 1918. — 306, 2 s.* (шифр: 216466.II) виявлено прямокутну печатку "BIBLIOTEKA Towarzystwa / Żyd/owskiego / Stud. Fil. we LWOWIE". Внизу чорним чорнилом: "Zakupiono 3.XI.1926" (та нерозбірливий підпис працівника БЛДУ). На звороті палітурки — паперова друкована наліпка "Фундаментальна бібліотека ЛДУ ім. Ів. Франка". Книги купували й у приватних осіб. Зокрема, працю Ш. Ашкеназі *Rosya-Polska 1815—1830. — Lwów : H. Altenberg, 1907. — 4, 206, 1 s.* (шифр: 215697.II) було придбано з бібліотеки професора К. Твардовського, про що свідчить напис на картці міжвоєнного каталогу БЛУ, де зазначено, що це "2-gi egz/emplarz / kup/iony / ze zbioru prof. K. Twardowskiego (1938)".

Особливо цінними є видання з автографом автора, про які йшлося вище. Додамо до них також книгу Ш. Ашкеназі *Nowe wczasy. — Warszawa : Nakład Gebethnera i Wolffa; Kraków : G. Gebethner i Spółka/. — 1910. — 476, /2/ s.* (шифр: 96441.I) із дарчим автографом автора: "/.../ i kochanemu Dr Alexandrowi Semkowiczu Dyrektorowi Biblioteki Uniwersyteckiej / Lwów 12/XII.09. /.../ autor". У тексті автографа нечітко написано прізвище особи, якій подаровано книгу, тому видання ідентифіковано за картою міжвоєнного рукописного каталогу БЛУ. Автограф Ш. Ашкеназі міститься також на відбитковій його статті *Widoki polsko-galicyskie Rosyi w r. 1809 r. — Kraków : Drukarnia / Uniwersytetu / Jagiellońskiego, 1911 — 10 s.* (шифр: 224193.III), а саме: "...wielmożnemu Panu Poetowi / Doktorowi / Albinowi Rayskiemu od autora". На картці міжвоєнного каталогу БЛУ, зауважено, що ця "бр[о]ш[ура]" 463342 є "Odbitka / z 'Księgi Pam/iętkowej/ku uczcz. [uczci] 250-tej roczn/izy / założ/enia / Uniwersytetu Lwowskiego przez kr/óla / Jana Kazimierz/a" і що вона передана до БЛУ з "Б-ки Акад/емічної / Чит/альні / у Львові (1941) [0.-60]".

У бібліотеці ЦДІАЛ автори виявили десяток книг Ш. Ашкеназі¹¹, дві з яких варті особливої

¹¹ Деякі, крім штампів чи печаток, мають прямокутні паперові наліпки з друкованим текстом "Biblioteka archiwalna miasta Lwowa" із зображенням герба Львова посередині.

уваги. Перша — "Gdańsk a Polska", на титульному аркуші якої наявний дарчий напис¹²: "Коханій пані Люції, mox doctōri¹³, як доказ справжньої відданості Зигмусь¹⁴, у день [Св. Люція] від себе і від відсутньої жінки. У Львові; в день Св. Люція, дня 13.XII, р. 1923". Автори статті з'ясували, що йдеться про історикиню Л. Харевиц, ученицю професорів Ф. Буяка та Я. Пгасьніка у Львові й М. Поета в Парижі, знавчиню кількох мов, зокрема й української, та поціновувачку творчості Ш. Ашкеназі. Вона плідно працювала від червня 1931 р. хранителькою (кустошинею) колекцій Історичного музею у Львові, провадила каталогізацію та інвентаризацію фондів львівського Архіву, була лекторкою (зосібна, палеографія), а згодом доценткою ЛУ (історії міст і їхньої культури; від 1937), секретаркою "Kwartalnika Historycznego". Вона є авторкою низки праць з історії Львова. Її власницький автограф фіолетовим олівцем, а саме дівоче прізвище "Łucja Strzelecka", автори виявили на другій із двох зазначених книг, точніше внизу на другому титульному аркуші другого тому варшавського видання книги¹⁵ Ш. Ашкеназі "Dwa stulecia XVIII i XIX". Автографи з іменем Л. Харевиц, наявні на двох книгах історика, дають можливість припустити, що інші його книги (без провенієнцій) у фондах ЦДІАЛ, ймовірно, також пов'язані з ученою.

Висновки. Книги Ш. Ашкеназі становлять вагомому частину польської наукової історичної літератури, в якій розкрито різноманітні аспекти історії Польщі, України та Західної Європи XVIII—XIX ст. Історико-книгознавчі досліджен-

ня видань польського науковця з фондів ВБЗІК ІК НБУВ, БЛНУ й ЦДІАЛ дали змогу виявити та опрацювати багатий джерелознавчий матеріал книжкових знаків, на основі якого визначено імена власників і додано нові відомості щодо приватних та публічних бібліотек, в яких зберігалися його праці. Завдяки книжковим знакам на книгах Ш. Ашкеназі з фондів ВБЗІК ІК НБУВ та БЛУ автори статті здобули відомості про польські й українські книгозбірні Львова, Києва, Дубно, Варшави, Замостя, Любліна, Вільно, з фондів яких зазначені польські видання потрапили до НБУВ та БЛУ. На книгах Ш. Ашкеназі виявлено власницькі знаки відомих бібліофілів Галичини, зосібна братів Вітольда та Адама Чарторийських, а також львівської книгарні "Губриновича і Шмідта", книжкові знаки львівських Домініканського монастиря, Історичного товариства, Єврейського товариства та редакції журналу "Kwartalnik Historyczny", професора М. Рациборського та бібліофілки Й. Кіерської. Виявлено книги авторства Ш. Ашкеназі, що стали дарами автора до БЛУ, та видання з його автографами. Особливістю більшості книг Ш. Ашкеназі стала супутня польська книготорговельна реклама, що надавала відомості про ці видання та їх наявність на тогочасному книжковому ринку. Джерелознавчий матеріал провенієнцій на книгах Ш. Ашкеназі й історичні відомості про Україну на їхніх сторінках залишаються важливими для перспективних сучасних книгознавчих досліджень, а також студій з історії України.

Список використаних літератури та джерел

1. Лаврук Л. І. Поява концепту "краківська історична школа" в польській історіографії / Л. І. Лаврук // Наукові записки НаУКМА. Історичні науки. — 2015. — Т. 169. — С. 70—75.
2. Toczek A. Lwowskie środowisko historyczne i jego wkład w kulturę książki i prasy (1860—1918) / A. Toczek // Prace Monograficzne № 638. — [Kraków, 2013]. — 468 s.
3. Зеневич М. "Польский Львов" — современный взгляд. — С. 1. — Режим доступу: <https://zaxid.net> (дата звернення 5.03.2021). — Назва з екрана.
4. Заболотна І. Спогади Івана Крип'якевича (1904—1911). — С. 22. — Режим доступу: <https://shron1.chtyvo.org.ua> (дата звернення 5.03.2021). — Назва з екрана.
5. Гуменний В. Львів'янин, який представляв Польщу у Лізі Націй, та створив власну історичну школу. — С. 1. — Режим доступу: <https://photo-lviv.in.ua> (дата звернення 5.03.2021). — Назва з екрана.
6. Hozzowska M. Szymon Askenazy i jego korespondencja z Ludwikiem Finklem / Mariola Hozzowska. — Rzeszów : Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2013. — 387 s.
7. Голик Р. Легенда львівського Оссолінеуму: постаті, видання та соціальна роль бібліотеки Оссолінських в уявленнях галичан XIX — XX ст. / Р. Голик // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. — 2010. — № 2 — С. 674—689.

¹² Kochanej Pani Łucji, mox doctōri / w dowód prawdziwego oddania / Zygmus, w dniu [Sw. Łucjo] za siebie, i nieobecna "babę" / We Lwowie; w dzień Sw. Łucjo, dn. 3.XII, r. 1923.

¹³ Люції, шойно ставшою докторинею (латиною). На захист 1924 р. Л. Харевиц подавала працю "Handel Lwowa w XV wieku", опубліковану наступного року, а згодом, 1941 р., — у перекладі німецькою мовою в Берліні. Можливо, без її згоди, бо саме тоді вона читала лекції з історії в Таємному університеті у Варшаві, що стало причиною її арешту 1943 р. і смерті від хвороби в концтаборі того самого року.

¹⁴ Zygmus, що є зменшувальною формою імені Зигмунт, розшифрувала нам історикиню з Любліна п. Maria Korucińska-Lehun, одна з редакторок багатотомового "Діалогу двох культур", що видається на базі матеріалів польсько-українських конференцій у Кременці.

¹⁵ Вище автори згадували примірник того самого 1910 р. із БЛУ (183665.П) [14].

8. *Budrewicz T.* Askenazy: zagadnienie literatury i literackości / T. Budrewicz // *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historicolitteraria* 13. — 2013. — S. 127—149.
9. *Конрад М.* Прометеїзм — польська візія побудови Східної Європи (1921—1939) / М. Конрад // Україна модерна. — 2010. — № 6 (17). — С. 1—18.
10. *Hoszowska M.* Szkoła Szymona Askenazego / Mariola Hoszowska // *Res Historica*. — 2017. — T. 43. — S. 127—158.
11. *Askenazy S.* Studya historyczno-krytyczne. II wyd. / S. Askenazy. — Kraków : Nakład Księgarni G. Gebethnera i Spółki; Warszawa : Gebethner i Wolff, 1897. — 352 s.
12. *Askenazy S.* Dwa stulecia XVIII i XIX badania i przyczynki / S. Askenazy. — Warszawa : Nakład Gebethnera i Wolffa; Kraków : G. Gebethner i Spółka, 1901. — T. I. — 555s.
13. *Askenazy S.* Dwa stulecia XVIII i XIX badania i przyczynki / S. Askenazy. — Warszawa : Nakład Gebethnera i Wolffa; Kraków : G. Gebethner i Spółka, 1903. — T. I. — 477 s.
14. *Askenazy S.* Dwa stulecia XVIII i XIX badania i przyczynki / S. Askenazy. — Warszawa : Nakład Gebethnera i Wolffa; Kraków : G. Gebethner i Sp, 1910. — T. II. — 583 s.
15. *Askenazy S.* Przymierze polsko-pruskie. Wydanie drugie / S. Askenazy. — Warszawa : Nakład Gebethnera i Wolffa; Kraków : G. Gebethner i Spółka, 1901. — 238 s.
16. *Askenazy S.* Książę Józef Poniatowski 1763—1813. Z 22. rycinami i heliograviurą według portretu Grassiego / S. Askenazy. — Warszawa : Nakład Gebethnera i Wolffa; Kraków : G. Gebethner i Spółka, 1905. — 238 s.
17. *Hinc A.* Szymon Askenazy — szkic do portretu historyka neoromantycznego / Alina Hinc // *Przegląd Archiwalno-Historyczny*. — 2014. — T. I. — S. 65—87.
18. *Askenazy S.* Książę Józef Poniatowski 1763—1813 / S. Askenazy. — W Poznaniu : Nakładem Karola Rzepeckiego; w Warszawie : Skład główny : E. Wende i Spółka, 1913. — 295, [CIX] s.
19. *Askenazy S.* Ministerium Wielhorskiego 1815—1816. Dodatek 1812—1813—1814. Odbitka z "BW" / S. Askenazy. — Warszawa : Skład główny u Wendego i S-ki, 1898. — 75 s.
20. *Askenazy S.* Z działalności ministra Lubeckiego. Odbitka z "BW" / S. Askenazy. — Warszawa : Druk J. Sikorskiego, 1897. — 63 s.
21. *Askenazy S.* Z wycieczki naukowej do Szwecji / Szymon Askenazy // *Kwartalnik Historyczny*. — 1896. — R. X. — S. 92—117.
22. *Askenazy S.* Łukasiński / S. Askenazy. — Warszawa : Nakład Księgarni pod Firmą E. Wende i S-ka (T. Hiż, I.A.Turkuł); Lwów : H. Altenberg, 1908. — T. 1. — 417 s.
23. *Askenazy S.* Wspomnienie o prawym historyku — Max Lehmann / S. Askenazy // *Kurier Warszawski*. — 1933. — № 232 (23 sierpnia). — S. 4—6.
24. *Askenazy S.* Listy Roxolany / Szymon Askenazy // *Kwartalnik Historyczny*. — 1896. — R. X. — S. 113—117.
25. *Askenazy S.* Die letzte polnische Königswahl / Szymon Askenazy. — Göttingen : Druck der Dieterich'schen Univ.; Buchdruckerei. W. Fr. Kästner, 1894. — 478, [2] S.
26. *Askenazy S.* Szkice i portrety/ Szymon Askenazy. — Warszawa : Nakładem Instytutu Wydawniczego "Biblioteka Polska", 1937. — XVIII, 398, [4] s.
27. *Askenazy S.* Gdańsk a Polska / S. Askenazy. — Warszawa—Lublin—Łódź : Nakład Gebethnera i Wolffa; Kraków : G. Gebethner i Spółka. Druk. Władysław Łazarskiego, s.a. [1919]. — [4], 214, [2] s.

Tetyana Yakubova,
PhD of Historical Sciences,
Research Fellow of the Library and Historical Collections Department
at Vernadsky National Library of Ukraine

Yaroslav Matviyishyn,
PhD of Physical and Mathematical Sciences (historian of science and technology),
Professor of the International Academy of San Marino

Szymon Askenazy, professor at the Lviv University and his books

The article provides information about the life and scientific and pedagogical activities of the historian and diplomat Shimon Ashkenazi, prof. of Lviv and Warsaw Universities. Working in the first, he created the Lviv School of Polish Historians ("Ashkenazi School"), which did not lag behind the Lviv Ukrainian Historical School of Hrushevskyi and was competitive with the Krakow School; founded a series of "Monographs" on Modern history; significantly deepened some aspects of the history of the XVIII—XIX c. A brief review of the source literature on Ashkenazi is presented and the importance of his work for modern researchers is emphasized. Having started his career in Lviv as an intern at the Ossolineum Library, he thoroughly researched its funds, especially related to the history of Western Ukraine. The authors gave a historical and bibliographic description of a number of Ashkenazi publications, for the first time made a bibliological review of those of his books stored in the funds of the Department of Library Collections and Historical Collections of the Institute of Bibliography of the National Library of Ukraine, the Scientific Library of the Lviv National University and the CDIA in Lviv; analyzed the source material of the provenance on them. The names of some book owners have been identified and bibliological information on the attribution of book marks has been presented.

Keywords: Shimon Ashkenazi; Lviv University; historical literature; library funds; provenances; book marks; attribution

Надійшла до редакції 17 лютого 2022 року